

Kraków: Muzeum AK opowiada o republikach partyzanckich – "enklawach wolności"

PAP

Opublikowano: 3 grudnia 2024 - 13:03

Republiki partyzanckie, czyli obszary wyzwolone przez Armię Krajową w 1944 roku spod okupacji Niemiec, przedstawia nowa ekspozycja Muzeum AK w Krakowie pt. "Rzeczpospolite partyzanckie. Enklawy wolności". Na ekspozycji zaprezentowano unikatowe zdjęcia i pamiątki po partyzantach.

Twórcy wystawy wracają do 1944 roku, kiedy żołnierze Armii Krajowej wyzwolili spod panowania Niemiec obszary liczące kilka tysięcy kilometrów, jeszcze zanim na tereny te weszła Armia Czerwona. Tzw. rzeczpospolite partyzanckie powstały głównie w Świętokrzyskim, w Małopolsce, na Podkarpaciu, ale także na Nowogródczyźnie. Miejsca określane jako "enklawy wolności", gdzie pomimo niemieckiej okupacji kraju swobodnie powiewała polska flaga, potrafiły się utrzymać od kilku dni do paru miesięcy.

"Mówi się o wielu różnych działaniach oddziałów AK, ale temat rzeczpospolitych jest tylko wspomniany na marginesie. Tymczasem jest to temat bardzo ważny, zintegrowany z całością działalności na terytorium operacyjnym AK" - zaznaczyła kuratorka wystawy Anna Radecka. "Na wystawie chcieliśmy podkreślić tę powstańczą formę walki. Oprócz powstania w Warszawie były także mniejsze powstania w różnych innych regionach. Najwcześniej w okręgach wschodnich, gdzie partyzantka była bardzo silna" - dodała.

Kuratorka wystawy przyznała, że ekspozycja powstała także "z podziwu dla ludzi i tych momentów, które były najbardziej podniosłe". "Wkroczenie żołnierza polskiego po latach okupacji to była niesamowita, spontaniczna radość. Żołnierze byli witani przez lokalną ludność, to były i dla tych żołnierzy, i dla danej społeczności, piękne momenty" - podkreśliła Anna Radecka.

Wystawa opowie m.in. o pierwszej takiej republice, czyli obszarze działania Oddziału Wydzielonego Wojska Polskiego mjr. Henryka Dobrzańskiego "Hubala" w okresie 1939-1940. Stała się ona swego rodzaju przykładem dla podobnych działań podjętych w późniejszym okresie wojny. Zaprezentowane zostaną też m.in. republika stołpecko-

nalibocka, kampinoska, pińczowska, raciechowicka, iwonicka, ochotnicka i wszachowska. Autorzy uwzględnili także oswobodzone podczas Powstania Warszawskiego części Warszawy.

"Rzeczpospolita partyzancka był to nie tylko region objęty władzą partyzantów, ale też mieszkańcy tych terenów - we wzajemnych relacjach pomiędzy partyzantami a ludnością cywilną powstawała republika partyzancka" - zwróciła uwagę Anna Radecka.

Powstawanie tzw. republik partyzanckich odbywało się w ramach Akcji "Burza". Twórcy wystawy przypominają, że wobec zmieniającej się sytuacji na froncie wschodnim - po klęsce Niemiec pod Stalingradem i Kurskiem i szybkiego marszu Armii Czerwonej w kierunku ziem polskich - dotychczasowe plany powstania powszechnego na całym terytorium RP uległy modyfikacji i zostały zastąpione planem wzmożonej akcji dywersyjnej, przy jednoczesnym zachowaniu w mocy zarządzeń wydanych na wypadek powstania.

Zgodnie z rozkazem z 20 września 1943 r. działania zbrojne miały polegać na "zaciętym nękaniu cofających się straży tylnych niemieckich" i na "silnej dywersji na całej głębokości terenu", aby po zwycięskiej walce "wobec wkraczającej na ziemię nasze regularnej armii rosyjskiej - wystąpić w roli gospodarza".

Wystawa przybliży okoliczności powstania republik partyzanckich, historię walk o ich utrzymanie, a także sylwetki związanych z nimi bohaterów. Na wystawie przedstawiono też dalsze, często tragiczne losy żołnierzy.

"Opowieść o dzielnych żołnierzach, którzy walczyli za ojczyznę, potrafili wyzwalać określone terytoria i panować na nich, zderzamy to z tym, co ich spotkało, jakie były ich losy - aresztowanie, wywózki, emigracja" - dodała Anna Radecka.

Na wystawie zgromadzono broń, która należała do partyzantów, a także bagnety i granaty, jakie mogły być użyte w bitwie partyzantów pod Radoszycami. Zobaczyć można autentyczne naszywki, odznaczenia, dokumenty i sztandary, furażerkę i opaskę. Wśród eksponatów jest również aparat do nasłuchu radiowego, który harcerze z Pińczowa otrzymali w dowód uznania od Kwatery Głównej Szarych Szeregów w Warszawie, a także apteczka z lekarstwami pochodzącymi częściowo z zestrzelonego niemieckiego samolotu, uzupełniona o medykamenty z apteki we Lwowie.

Przedmioty te pochodzą ze zbiorów m.in. Muzeum Armii Krajowej, Centralnej Biblioteki Wojskowej, Instytutu Pamięci Narodowej, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Muzeum Narodowego w Kielcach, Muzeum Regionalnego w Pińczowie, Fundacji Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego w Krakowie, Światowego Związku Żołnierzy AK Okręg Wołyń, Szkolnej Izby Pamięci Narodowej

Tradycji Rolnej w Chrobrzu i Fundacji im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie.

Kuratorami wystawy są dr Piotr Wierzbicki i Anna Radecka z Muzeum AK. Ekspozycja powstała we współpracy z Centralną Biblioteką Wojskową im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wernisaż ekspozycji odbędzie się w czwartek. Będzie ją można oglądać do 31 marca 2025 r.

Wystawa wpisuje się w obchody 80-lecia akcji "Burza", największej operacji Armii Krajowej przeciwko niemieckim okupantom podjętej w 1944 roku, bezpośrednio przed wkroczeniem Armii Czerwonej.

<https://www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spoleczenstwo/krakow-muzeum-ak-opowiada-o-republikach-partyzanckich-enklawach-wolnosci,587096.html?mp=promo>